

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

2 · April 2003

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Jens Jacob Jensen, Kragelundvej 29, 7080 Børkop, tlf. 75 86 63 52.

Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Sekretær: Kaj Christensen, Sdr. Fasanvej 53, 4. th., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06.

Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46..

Bestyrelse: Bruno Bøtker, Paludan-Müllers Vej 63, 2.th, 8210 Århus V, tlf. 86 10 28 48

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Jens Jacob Jensen, Kragelundvej 29, 7080 Børkop, tlf. 75 86 63 52.

Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.

Giro: 1000 780

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstifælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november.
Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2003.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

2. 2003

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 2

2003

9. årgang

Sejlads under Anden Verdenskrig

Artiklen er gengivet efter Marstal Søfartsmuseums årsskrift 1996.

Af Niels A. Overmark

Indledning

Jeg er overbevist om, at de fleste mennesker i Danmark er ganske godt orienteret om besættelsestiden og om den danske modstandsbevægelse. Men jeg har også en tydelig fornemmelse af, at når det drejer sig om de forhold, som danske søfolk levede under i den tid, så er kendskabet ikke stort. Efter krigen, mens jeg gik på navigationsskole, besøgte jeg en kær gammel faster, som boede på landet, langt fra havn og skibe. Hun spurgte mig engang: "Niels, når I no såen sejler, spiser I så om bord?" Jeg fortalte hende jo, at vi faktisk havde et komfur med, hvor vi kunne bixke lidt af hvert sammen. Men spørgsmålet chokerede mig ikke desto mindre.

Der kan være flere årsager til dette manglende kendskab. Som i min fasters tilfælde er der forhold, som man ikke skænker en tanke. Med hensyn til krigstiden var der for søfolk ikke så skarpe grænser mellem tiden før og efter 9. april 1940, som der må have

været for modstandsfolkene. Allerede i tiden fra krigsudbruddet i september 1939 til 9. april 1940 var 362 danske søfolk omkommet som følge af krigshandlinger. Folk havde vænnet sig til, at søfolk var i fare, når de sejlede, og man satte det ikke rigtigt i forbindelse med besættelsen. Og efter krigens ophør fortsatte de fleste af søfolkene med at sejle. Det var jo deres erhverv. Og der skete stadig minesprængninger i lang tid efter.

En anden vigtig grund, måske den allervigtigste, var, at mange den 9. april blev helt afskåret fra at have forbindelse med Danmark. De danske søfolk var ikke længere en veldefineret gruppe med en national identitet. De blev til enkeltpersoner, der tjente i skibe under fremmed flag. De blev til "ensomme, hjemløse vandringsmænd", som en dommer i en australsk priseret betegnede dem. Nyheder, såvel fra som til Danmark, var gamle og uaktuelle, når og hvis de nåede frem.

Det er dog en kendsgerning, at i sammenligning med andre grupper i Danmark bar de danske søfolk en tung byrde. Det er min hensigt senere at komme med konkrete tal vedrørende de ofre, de måtte bringe. Ikke mindst fordi de var ensomme van-

dringsmænd og fyldte så uendelig lidt i den samlede allierede krigsindsats, er det svært at give et dækkende billede af de vilkår, de måtte leve under. Hver enkelt måtte jo så komme med sin specielle fortælling. Jeg har valgt at gøre netop det. Fortælle om mine egne oplevelser. Der var mange, der var ude for hårdere belastninger og voldsommere begivenheder end jeg. Der var nok også dem, der slap lettere. Så det er ikke frit for, at jeg betragter mig selv som lidt af en gennemsnitsmand af de søfolk, der var i allieret tjeneste. Det er ud fra den forudsætning, at I må læse mine fortællinger. Nordahl Grieg skrev i 1943 et digt om de danske søfolk, jeg synes, jeg i den forbindelse vil citere:

Langt borte fra sit eget land
har danske søfolk, mann for mann
i smerte villet prøve
trots navnløshetens bitre kår
å - ensomt - være Danmarks vår.

Overmark er født på Vejlekanten, familien flyttede senere til Fredensborg, hvor han havde sin skolegang. Overmark kom først ud at tjene bønder og siden i lære på maskinværksted. Hans hu stod til søen, egentlig ville han have sejlet i maskinen. Imidlertid kom han med skoleskibene,

først »Georg Stage« og siden »Danmark«.

Da krigen brød ud, var de på vej til Staterne, hvor de også lå den 9. april 1940. Om dette skriver Niels Overmark særdeles fyldestgørende. Beskrivelsen ligger i museets arkiver og interesserede kan læse dette og mange andre beretninger på læsestuen sammesteds.

Når dette nævnes, skyldes det, at årsskriftet ikke kan rumme hele beretningen, men dog hovedparten heraf.

Da skoleskibet var bundet fast i Jacksonsville, ønskede eleverne at få hyre. Den 11. august fik Niels og to andre elever hyre på den norske damper »Aust«, der lå i Wilmington.

Overmark skriver: Min lettelse var ubeskrivelig, selv om jeg nok ikke var egentlig glad. Jeg var ikke mere blåøjet, end jeg var klar over, at jeg med tiden ville komme til at mærke krigens alvor. Men jeg følte, at jeg nu selv havde hånd i hanke med min egen tilværelse. Krigen vedkom jo også mig. Jeg kunne ikke være tilfreds med bare at sidde og glo i Jacksonville. Der var jo det med Kongens bemærkning om at være en god dansker (Kongen havde været om bord inden afsejlingen fra Danmark).

»Aust« viste sig at være en gammel, rusten damper. Vi syntes, den var utrolig beskidt. Vi var jo vant til skoleskibet, der ikke blev griset til af alle mulige slags laster, og som havde 120 mand til at klare rengøringen. Vi erfarede senere, at skibet var kulfyret og var blevet indkøbt til norsk flag ved krigens begyndelse. Efter nogen søgen fandt vi andenstyrmanden, der viste os op til skipperen. Han mønstrede så Jørgen og mig som dæksgutter, mens Johannes skulle være messegut. Jørgen og jeg søgte spagfærdigt at indvende, at der var blevet sendt bud efter to letmatroses og en messegut. Han lo dog bare af os og sagde, at hvis han havde sendt bud efter to dæksgutter, var vi jo ikke kommet. Han kunne jo ikke vide, at det havde vi også grebet efter med begærlighed. Og da vi ikke havde nogen penge, var der ikke meget andet at gøre end at affinde os med forholdene. Jeg blev nu også glad for at være om bord i »Aust«. Jeg havde desuden været lidt beklemmt ved at tage hyre som letmatros, for jeg havde jo aldrig sat mine ben om bord på et handelsskib.

»Aust« havde kun anløbet Wilmington for at reparere nogle skader, som den havde fået i den orkan, som også havde generet vores rejse. Bl.a. var en redningsbåd blevet knust. Den

var på rejse til Newport News for at indtage en fuld ladning kul til Buenos Aires. Og det lød jo meget spændende.

Besætningen bestod næsten udelukkende af skandinaver, som for de flestes vedkommende ikke havde været hjemme i årevis. De mønstrede normalt ud fra amerikanske havne og tilhørte en kategori af søfolk, som jeg ikke tror findes mere. De levede fra hånden i munden og spekulerede ikke så meget på dagen i morgen. Politik havde ikke deres store interesse, selv om de nok aldrig kunne finde på at stemme konservativt. I søen var de gode søfolk, der kunne deres kram. Men i havn var de nok ikke verdens mest pålidelige arbejdskraft. Som regel var de dog om bord, når skibet skulle sejle. Busktelegrafene holdt værtshusholderne orienteret om skibenes afgangstider, og de fik dem smidt ud i tide. De var jo nok heller ikke værd at holde på, når lommerne var tomme.

»Aust« var ikke nogen luksusliner. Der var hverken frost- eller køleboks til provianten, kun en lille isboks, der kunne holde sig kold i nogle få dage: Var vi i søen i længere tid, hvilket var det normale, måtte vi finde os i, at kosten var som i de gamle sejlskibe. Aptereringen for dæksfolkene og fyrbøderne var agter i poop'en. Når skibet var fuldt lastet og i søen, skete det næsten dagligt, at søen slog ind gennem døren på forkant af poop'en. Så sejlede det med vand i alle kamrene. Det gav os dæksgutter arbejde med at få vandet tørret op. Matroses er ikke de mest tålmodige folk over for dæksgutter. Dog synes jeg, at »Aust« er et af de rareste skibe, jeg nogensinde har været forhyret med. Jeg tænker tit tilbage på den tid, og jeg kan endnu ligesom føle den stilfærdige livsrytme ombord, når dets gamle dampmaskine med sin stille prusten drev os frem gennem søen med sindige otte knob. »Aust« mødte sin skæbne i Sydatlanten i april 1942 i skikkelse af en tysk raider ved navn Thor. Besætningen blev taget om bord i raiderne og siden landsat i Japan. Nok ikke en behagelig skæbne. Men da var jeg forlængst mønstret af.

Efter udlosningen i Buenos Aires gik »Aust« i ballast gennem Magellanstrædet til Tocopilla i Chile. Her blev der lastet en fuld ladning salpeter til Mobile i Alabama. Tocopilla var et paradys for søfolk. Der var vin, kvinder og sang. Skibet lå fortøjet i bøjer på rednen, og ladningen kom ud

i små trælægtere. Det tog en halv snes dage at få skibet fuldt lastet. Eftersom det aldrig regner der på stedet, var der ingen besvær med af- og til-dækning af lugerne, selv om der kun blev arbejdet om dagen. Så der var rigelig tid til at gå i land. Selv om selve landet var goldt og uden et eneste græsstrå, myldrede det med liv i vandet omkring os. En morgen, da jeg kom ud på dækket, så jeg i hundredvis af søløver, der boltrede sig i vandet omkring skibet.

Før ankomsten til Mobile var Jørgen og jeg oppe at tale med skipperen. Vi sagde, at vi da var glade for at være om bord, men hvis vi ikke kunne blive ommønstret til letmatroses, ville vi mønstre af, når vi kom til USA. Så blev vi letmatroses og blev en rejse mere. Den gik også til Tocopilla efter salpeter, og så tilbage for at losse i Mobile. Efter endt losning gik rejsen til New York i ballast. »Aust« skulle der indtage en fuld ladning stykgods til Indien. Jeg var meget fristet til at tage den rejse med også. Men da den øvrige besætning mønstrede af, besluttede Jørgen, Johannes og jeg os alligevel også til også at mønstre af. Der var jo da også det med en krig i Europa, som vi også syntes, at det var lidt forkert at rende fra.

Vi holdt os ved afmønstringen til bådsmænden, en ung dansker, der hed Lorentz. Han sørgede for, at vi blev meldt ind i Scandinavian Seamen's Club. Det var en fagforening af kommunistisk observans, der i tredive skaffede hyrer til sine medlemmer i New York og arbejdede for at skaffe dem rimelige forhold. Nu var klubben imidlertid kommet i vanskeligheder, fordi det socialdemokratiske Skandinaviske Sømandsforbund, der også formidlede hyrer i USA, havde fået en aftale i stand med det norske statsrederi Nortraship, der under krigen administrerede alle norske skibe. Så blev der jo ikke mange skibe tilbage til klubben. Danske skibe var jo forsvundet fra verdenshavene, og svenske skibe var der ikke så mange af, formodentlig på grund af krigen. Ganske vist fik vi tilbudt hyre på en belgisk tanker, »Esso Belgium«, men den var oplagt på samme måde som Danmark, så det skulle vi ikke nyde noget af.

Lorentz tog os med over til Brooklyn og viste os, hvordan vi kunne få billig logi hos boardinghouse madammerne der. Det var gode, rene værelser, men naturligvis uden luksus af nogen art. Jeg benyttede dem,

hver gang jeg siden afmønstrede i New York. Det kunne ganske vist være lidt generende, at madammerne holdt så høj en moral og ikke kunne acceptere, at en sømand kunne trænge til glemme krigen en tid. Var man kommet hjem med en lille kæp i øret, måtte man høre på en længere lektie dagen efter om, hvor syndigt det var, og at dette var et anstændigt hus. Helt galt var det, hvis man havde haft en lille veninde med hjem. Så var det ud af klappen med det samme. Lorentz tog os også med hen til en bar, som ejedes af en dansker ved navn Walther Johnson (Valter Jensen). Baren hed Scantic Bar. Walther var et dejligt menneske, altid hjælpsom og i godt humør. Han havde mistet alle sine penge i det store børskrak, men det havde ikke knækket ham. Der kom mange danskere i hans bar, og herigennem blev vi introduceret til medlemmer af Danish Athletic Club i Brooklyn. Gennem krigsårene tilbragte jeg mange gode tider i mine ferier der hos disse herlige mennesker, og jeg husker dem med taknemmelighed.

Efter en tre ugers tid opgav vi at få hyre gennem klubben og gik i stedet op og meldte os ind i Skandinavisk Sømandsforbund. Selv om reglerne var sådan, at vi kun kunne få hyre i de norske skibe, som ingen nordmænd ønskede, fik Jørgen og jeg allerede samme dag hyre i et norsk skib, der hed »Trafalgar«. Skibet viste sig at være et af rederiet Vilhelmsens skibe, et helt nyt og moderne motorskib bygget hos B&W. Det havde været på sin jomfrurejse den 9. april, og de fleste af den oprindelige besætning var om bord. De havde endnu ikke villet gå fra det skib, som de følte var deres sidste forbindelse med hjemmet. De var jo vant til at sejle i rederiets skibe og dermed gå i fast rutefart med Norge som endestation på hver rejse. De var bitre, og nogle af dem havde en teori om, at hvis bare Danmark havde holdt ud i et enkelt døgn, ville englænderne have haft tid til at sende forstærkninger med en sådan styrke, at tyskerne var blevet smidt ud. Så de så skævt til os danskere. Det var en skam, for skibet var godt - velholdt og effektivt med gode forhold om bord. Og officererne var dygtige og flinke. Jeg kom aldrig til at føle mig godt tilpas om bord.

»Trafalgar« gik i fast rutefart mellem Nord- og Sydamerika. Her mærkede vi for første gang lidt til krigen. Skibet skulle gå mørkelagt om natten

i søen. Flere skibe var blevet torpederet i det farvand, som vi skulle besejle.

Den første havn, vi anløb, var Rio de Janeiro. Der mistede danskerne den sidste rest af agtelse på grund af en lidt bizar situation. Brasilien var på det tidspunkt stadig neutral, og det gik hverken værre eller bedre, end at vi kom til at fortøje ved en kaj, hvor der lå en tysk blokaderunner agten for os og en engelsk hjælpekrydser foran os. Førstestyrmand kom hen agter og advarede os mod at lave ballade, selv om vi var i et lidt blandet selskab. Han mente iøvrigt, at hvis der virkelig blev slagsmål, ville brasilianernes sympati nok mest være hos tyskerne, og så var der ingen grænser for, hvad vi kunne løbe ind i af vanskeligheder. Men den samme dag kom en fuld tysker over til os og ville fraternisere med os. Og han snakkede Gudhjælpemig perfekt dansk.

Han blev omgående smidt ned ad landgangen, men det, at han snakkede dansk, bestyrkede nordmændene i deres tro på, at danskerne var i samarbejde med tyskerne. Jeg blev aldrig siden rigtigt accepteret der om bord.

Rundreisen varede et par måneder, og ved ankomsten til New York mønstrede jeg af. »Trafalgar« kom heller ikke gennem krigen. Den blev torpederet på en senere rejse til Sydamerika.

Mit humør var helt nede i kælderen, da jeg gik i land fra »Trafalgar«, så jeg satte min køjesæk ind hos den norske sømandskirke i Brooklyn og gik så i byen og gav den hele armen, så lang som en arm nu kan være, når der kun er knap to måneders letmatroslyre i lommen. Næste morgen vågnede jeg op hos en norsk pige, der hed Jenny. Jeg var flad som en fregne og havde ondt i hovedet. Men Jenny var sød og hjælpsom. Hun gav mig morgenkaffe og en pille, og så travede jeg op på sømandsforbundet. Det første skib, som ingen nordmand ville have, hed »Leiesten« og var hjemmehørende i Tønsberg. Jeg bød på det og fik hyren som letmatros. Af min søfartsbog kan jeg se, at jeg påmønstrede den 4. april 1941.

»Leiesten« viste sig at være et tankskib, der lå i New York's oliehavn Bayonne. Der skulle det indtage en ladning olie til England. Jeg var tung i hovedet, da jeg hen på eftermiddagen endelig nåede om bord, men mit humør steg adskillige grader på grund af den modtagelse, jeg fik. Der

var der ingen skelen til, at jeg var dansker. Der var for øvrigt allerede et par stykker af slagsen ombord, matrosen Karl og jungmanden Erik.

»Leiesten« var ikke noget helt almindeligt tankskib. Det var oprindeligt bygget til at være forsyningskib for nogle af de hvalkogerier, som opererede i Antarktis. Man fortalte mig, at rederierne i Tønsberg havde specialiseret sig i hvalfangst. »Leiesten« var derfor meget solidt bygget, og havde desuden lossebomme som et tørlastskib. Det havde tankluger, der var så store, at der kunne lastes og losses tørlast gennem dem. Man havde så haft proviant og stores i tankene på rejsen fra Norge til Antarktis og hvalolie med tilbage. Nu var skibet blevet malet gråt og var blevet armeret. Der stod en kanon agter på et fundament. Den var en gammel svend fra første verdenskrig, en 6-tommers kanon, der imponerede mig vældigt. Den var lidt besværlig at betjene. Der skulle først skubbes en granat ind, så en pose skydebomuld og til sidst skulle en tændpatron anbringes i bagstykket. »Leiesten« var desuden blevet udstyret med fire lette maskingeværer, en i hver brovinge og en i hver side agter oven på dækhuset. Der var så sat betonplader op som værn mod splinter på steder, hvor man mente, at der var brug for særlig beskyttelse. Jeg noterede med tilfredshed, at rorgængerens plads var beskyttet på den måde. Der var to gaster fra den norske marine om bord. De skulle forestå den daglige vedligeholdelse af skytset, men besætningen skulle være med til betjeningen af det i tilfælde af angreb. Jeg blev stukket ud til maskingeværet agter om bagbord. Jeg fik at vide, hvor jeg skulle trykke, når der skulle skydes. Det med at sigte mente man ikke skulle være noget problem. Hver fjerde kugle var en sporkugle, så jeg skulle bare lade som om, jeg stod med en brandslange.

De første par dage var ikke særligt rare. Jeg var kommet om bord tidsnok til at være med til at gøre tankene rene, før lasten måtte indtages. Rengøringen foregik på den måde, at der blev lukket hed damp ind i tankene for at løse olierester. Efter et stykke tid blev der åbnet for tanken, og vi måtte så ned og spule med varmt vand. Jeg følte mig parat til at blive serveret som hovedret til middagen. Jeg skulle bare pyntes lidt med persille og have et æble stukket i munden.

Efter at lasten var indtaget, afsej-

lede vi til Halifax, hvorfra vi skulle fortsætte i konvoj til England. Indsejlingen til Halifax er et snævert løb, hvor hovedbyen ligger på venstre side af løbet, og en mindre by Dartmouth ligger til højre. Løbet udvider sig derefter til en ret stor fjord eller indsø med dybt vand, der byder på en godt beskyttet ankerplads for mange skibe. Det var en meget velegnet plads som opsamlingssted for Atlantkonvojerne.

En uges tid efter vor ankomst til Halifax var der samlet så mange skibe, hvis sejlhastighed passede nogenlunde sammen, så der kunne dannes en konvoj. Det vil sige et antal på 70-80 skibe. Skibene i den konvoj, vi skulle med, skulle kunne holde en fart på 7 knob.

For at en eskorte skal have mulighed for at forsvare en konvoj mod angreb fra undervandsbåde, skal konvojen holdes samlet på så lille et område som muligt. Hvert skib skal være indstillet på at holde den position i konvojen, som der er blevet tildelt, så omhyggeligt og præcist som muligt. Det blev sat i system på den måde, at konvojen var ordnet som en slags matrice. Hvert skib blev tildelt et kolonnennummer og et rækkenummer. Skib nr. 11 var altså første skib i den kolonne, der var længst til venstre. Et skib, der fik tildelt nr. 74 skulle sørge for at ligge som nr. 4 i den kolonne, der var nr. 7 fra venstre. Det agterste skib i den midterste kolonne var som regel et skib, der skulle fungere som redningsskib. Det var udstyret med hospitalsfaciliteter og havde læge om bord. Det var forbudt for andre skibe i konvojen at stoppe op for at redde mennesker fra sænkede skibe. Selv om skibene skulle holde en indbyrdes afstand på højst et par hundrede meter, kom en sådan konvoj nemt til at dække et areal på op mod en halv snes kvadratkilometer. Det kan måske give en forestilling om, hvor svært det var for eskorten at give en effektiv beskyttelse. Hvis så konvojen kom i uorden, fordi flere skibe stoppede op i redningsaktioner, kunne det hele nemt gå i opløsning.

Der var en egen stemning over en konvojs afsejling, en stemning, som jeg også senere følte ved afsejlingerne. Skibene lettede et efter et og gled langsomt ud i nummerorden efter det nummer, de var tildelt, og som bestemte den plads, de skulle sørge for at indtage, når de var klar af kysten. Man føler fællesskabet, og der er lidt sommerfugle i maven. Man kig-

ger langt efter landet, der efterhånden forsvinder agterude, men har ellers travlt med at gøre skibet søklart. Redningsbådene blev svunget ud over siden og påsat surringer med sliphager, så de kunne frigøres og fires i løbet af sekunder. Ved første frivagt fandt man alle sine personlige papirer frem så som pas, søfartsbog, et par breve, fotos og andre småting, som man nødigt ville miste. De blev syet ind i en sejldugspose, som var rimelig vandtæt, og som så hang ved livremmen, indtil man nåede havn igen. I søen sov man altid fuldt påklædt med redningsvesten indenfor rækkevidde. Man måtte være klar til hvad som helst. Badning foregik om dagen. Men man kiggede dog først lige efter eskorten for at se, om den opførte sig unormalt.

Der var noget storslået over en Atlantkonvoj. 70-100 skibe i rækker og geledder, tungt arbejdende i søen. Man følte en kollegial interesse for liv og færden om bord i de nærmeste skibe. Men det meste af tiden var det sure rutiner. Nordatlanten er ikke noget rart hav for søfolk i al almindelighed. Under sejlads i konvoj er det direkte modbydeligt. For at holde sammen på det hele førte hvert skib om natten en slags agterlanterne, en tragt, hvori der sad en elektrisk pære, der afgav et blåt lys agterefter under en spids vinkel. Jeg syntes, at lyset næsten havde samme farve som mørket. I usigtbart vejr blev en såkaldt tågebøje firet agterud omkring 100 m. Bøjen lavede sprøjt i vandet. Sprøjtet og bølgetoppene var hvide, vandet og tågen grå. Jeg ved ikke, hvor mange gange jeg på udkig pludselig havde fornemmelsen af at se tågebøjer alle vegne. Sommetider forsvandt den helt, når skibenes fart ikke var helt ens. Så var der ved at gå panik i en, for man skulle jo hele tiden rapportere, hvordan bøjen bevægede sig i forhold til eget skib. Rortørnen var heller ikke uden problemer. Den langsomme fart, som de fleste konvojer gjorde, gav enormt dårlig styring. Styrmændene var irriteret. Han havde jo ansvaret og havde sit hyr med at afpasse farten rigtigt i forhold til de andre skibe. Hvad der er blevet udgydt af eder og forbandelser over rorgænger, udkig, maskinmestre og andre skibe under en sådan rejse, er ikke småting. Men Vorherre tilgiver nok, for en kollision var en alvorlig sag. Tanken om, hvad der kunne ske, hvis ens skib kolliderede med en olietanker eller et ammunitionsskib, fik os alle til at yde

vores allerbedste. Det var udmarvende. En rejse over Atlanten i en sådan konvoj varede ca. tre uger.

Jeg har en teori om, at der må være forskel på den måde, hvorpå en soldat og en sømand i et handelsskib kommer til at opleve en krig. En soldat bliver uddannet til kamp på en eller anden måde. I en krigssituation kan og skal han handle på en måde, som han er trænet til. Jeg tror, at det at kunne og skulle handle hensigtsmæssigt er en støtte for ham. Sømanden kan ikke gribe ind i sin situation. Han har ingen midler til at bekæmpe ubådene, der jagter konvojen. Han kan kun sidde og vente og håbe. Selv i søvne og ombord i fuldt lastet tankskib ligger han med musklerne spændt, klar til en vild flugt fra et flammehav. Det er svært at lade være med at fantasere om, hvordan det vil være at brænde levende. Han, der har gået udkig på bakken med tusinder af tons olie mellem sig og et andet menneske, eller har gået vagt i maskinrummet med overhed damp og tusinder af tons olie omkring sig, ved, hvad ensomhed er. Under sådanne omstændigheder er tre uger lang tid.

Eskorten, der ledsagede denne min første Atlantkonvoj, var usædvanlig på den måde, at der var et slagskib med. Vi undrede os meget over dette imponerende selskab. Men så gik kabystrygerne, at det havde været til ombygning i Canada. En uges tid efter afgang fra Halifax ændrede det imidlertid en formiddag kurs og stak nordefter i fuld fart. Min vagtkammerat Sam, som jeg også delte kammer med, var fra Nøtterøy. Det var førstestyrmændene også. Og deres familier var nære venner. Som følge deraf kunne han få ham pumpet lidt mere, end vi andre kunne. Han fik da også ud af ham, at man ved konvojkonferencen før afsejlingen havde advaret kaptajnerne om, at et tysk slagskib, der sagde sparto til alt, hvad englænderne kunne byde på af den slags, var på rov i Atlanten. Få dage senere fik vi at vide, at »Bismarck« havde sænket »Hood« ved allerførste salve. Vi talte meget om »Bismarck« i messen, og om, hvad det skib kunne gøre ved vores konvoj, hvis vi rendte ind i det. Det var en stor lettelse, da vi hørte, at englænderne havde fået det sænket.

Ellers var der tale om en rolig overfart, og jeg fulgte meget interesseret med i, hvad der foregik omkring mig. Nu kom det mig til gode, at jeg i skoleskibene havde lært signalering så grundigt. Om dagen i sigtbart vejr

brugte man signalflag. Naturligvis kunne jeg ikke tyde koderne, men jeg var vist ret nyttig til at aflæse flagene og sætte de svarsignaler, der skulle hejse. Om natten blev der brugt morselampe, hvor jeg også kunne hjælpe styrmanden, når jeg havde fløjtetørn på broen.

Eskorteskipene kastede nu og da dybvandsbomber. Men om der var tale om falsk alarm, eller om ubådene blev jaget på flugt, ved jeg ikke. Konvojen blev i hvert fald ikke angrebet, og efter tre ugers forløb nåede vi den nordlige indsejling til Det irske Hav. Her deltes konvojen, og »Leiesten« gik sammen med flere andre ind til en ankerplads ved Oban i Skotland. Her fik vi de endelige ordrer. »Leiesten« skulle fortsætte med en kystkonvoj nord om Skotland til London. Mens vi lå i Oban og ventede på, at kystkonvojen blev samlet, blev skibet forsynet med en stor drage, og der blev svejset beslag i toppen af agtermasten, så en wire kunne føres derigennem, og dragen så sættes til vejrs derfra, når vi sejlede. Det var meningen, at dragen skulle holde wiren strakt, så angribende fly blev tvunget til at kaste bomberne fra en større højde og derved få mindre træfsikkerhed. Vi prøvede flere gange at få dragen op, men den ville ikke. Til sidst smed andenstyrmanden den overbord i et anfald af raseri, og så var vi jo færdige med at lege med drager. Ved senere lejligheder, når jeg var med i en kystkonvoj, blev skibene forsynet med små nemme spærreballoner. På toppen af styrehuset blev der anbragt to rør, hvorfra der kunne affyres samtidigt, og de var forbundet med en wire, som man så håbede, at angribende fly ville flyve ind i under angreb.

Efter et par dages ventetid i Oban var konvojen samlet, og en eftermiddag i slutningen af maj fortsatte vi rejsen sammen med en snes andre skibe. Det var et herligt vejr i det sene forår, og jeg nød sejladserne i de snævre løb mellem øerne på vagten fra 20 til 24. Det var lyst næsten hele vagten. Nogen tid efter, at Sam og jeg var gået fra vagt ved midnat og var gået til køjs, blev vi vækket af nogle vældige brag. Et øjeblik efter kom finnen Matti farenende ned i gangene og råbte på sit gebroknede skandinaviske: "Jævle tyske tabe bomber". Sam og jeg kiggede noget fortumlede på hinanden og blev så lettet over, at der kun var tale om et uheld, og at man havde tabt dem. Vi blev enige om, at en eller anden burde

Konvojsejlad.

instruere dem noget bedre, så de kunne passe på deres ting. Det var jo noget sjuskeri, sådan noget. Og så lagde vi os ned for at sove igen. Det var jo en fuldkommen idiotisk reaktion, men prøv selv at blive purret ud på den måde. Kort tid efter kom tysken da også tilbage og "tabte" noget mere. Så tørnede vi ud, og det gik stærkt. Som altid sov vi jo med alt tøjet på med redningsvesten ved siden af hovedpuden. Da vi kom op på dækket, mødte der os et forfærdeligt spektakel. Jeg så ikke meget til flyene. De kom vestfra ud af mørket, og var så væk i løbet af et øjeblik. Men et par skibe skød vildt omkring med maskingeværer, nok til mere fare for os end for tyskerne, for kuglerne peb om ørerne på os. De skød meget lavt. Jeg så et enkelt skib sakke agterud uden styring. Måske var det ramt af en bombe.

Resten af rejsen til London foregik uden yderligere forstyrrelser, men jeg var chokeret over at se det store antal skibsvrag, der lå langs sejlløbet ved indsejlingen til Themsen. Det var klart, at der tidligere måtte have været alvorlige krigshandlinger her.

»Leiesten« fik losset sin olieladning ved et lille olieanlæg neden for selve London by. Jeg husker ikke, hvad byen hed, men for mig lignede den en lille landsby. Efter endt udlosning afsejlede vi en sen eftermiddag igen. Da det blev aften, ankrede vi op. Sejladserne på floden kunne kun foregå ved dagslys. Samme nat blev London udsat for et luftangreb, og vi tørnede ud på grund af larmen. Jeg var glad for, at jeg kunne nøjes med at se på det i sikker afstand. Det må have været et større angreb, og vi kunne høre fly passere hen over hovedet på os. Da vi på et tidspunkt hørte nogle vældige brag inde fra flodbredden, jublede vi og talte om, at nu fik tyskerne, hvad

de havde godt af. Så det var med lidt blandede følelser, at jeg om morgenen kiggede ind på en helt bar flodbred - bortset fra nogle store, tilsyneladende helt friske bombekratre.

Om morgenen ved ottetiden lettede vi og fortsatte sejladserne ned ad floden. Det var vist meningen, at vi skulle fortsætte alene nordpå langs kysten for at støde til en konvoj et eller andet sted. Men sådan kom det ikke til at gå. Jeg havde den første rortørn efter afsejlingen, og vi havde vel sejlet en snes minutter, da jeg så en vandsøjle stå op om en lille coaster lidt om bagbord, men kunne i øvrigt ikke se mere på grund af de betonplader, der var anbragt om rorgængerens plads som beskyttelse mod splinter. Og desuden havde jeg jo nok at gøre med at passe min rortørn. Ganske kort tid efter følte jeg det, som om »Leiesten« blev sparket ud af vandet. Betonpladerne ramlede ned over mig, og skibet rystede og knagede, så man skulle tro, at det ville falde fra hinanden. Vi havde bragt en mine til detonation. Jeg blev pinligt opmærksom på, at jeg havde glemt at få min redningsvest med mig og ventede en større skideballe fra skipperen. Han plejede at være ret nøjeregnende med den slags ting. Men han havde åbenbart fået andre ting at tænke på, så jeg benyttede et øjeblik, da han vendte ryggen til, til at smutte ud på brovingen og snuppe en fra en kasse, der stod derude. Der blev nu hverken brug for redningsvest eller rorgænger. Skibet sank ikke, men maskinen var blevet sat ud af funktion ved rystelserne. Den havde fået svære skader. En times tid senere kom en slæbebåd langs siden. Den tog os på slæb tilbage til London.

Fortsættes i næste nummer.

Sentenser

At blive lykkelig ligger ikke i at eje meget, men i at elske meget og håbe.

F.R. de Lammenais

Menneskene er skabt for hinandens skyld. Belær dem altså, eller bær over med dem.

Marcus Aurelius

Der findes ingen højere og vigtigere opgave end at søge at gøre mennesker lykkelige.

Fr. von Schiller

Fra livets krigsskole. Hvad der ikke dræber mig, gør mig stærkere.

Fr. Nietzsche

Gør ikke noget, som dine uvenner ikke må få at vide.

Seneca

Nekrolog

Det er et smerteligt tab, også for mange danske fanger, at erfare, at Herbert Schemmel ikke er mere.

Herbert blev meget tidligt arresteret af Nazisterne på grund af sine politiske aktiviteter. Derved kom han til at tilbringe mange år i Neuengamme, hvor han kom til at yde en stor indsats.

Takket være en funktion som skriver i lejren, fik han lejlighed til at lette tilværelsen for mange medfanger, også udenlandske og ikke mindst danske. Derigennem opstod mange venskaber, der holdt i mange år efter Tysklands kapitulation. Herbert var således i høj grad aktiv i arbejdet med at bevare mindstedet i Neuengamme. Det var de første år ikke særligt populært hos tyske myndigheder. Der krævedes hårde forhandlinger, og Herbert blev en af ildsjælene i den internationale Amicale, hvis arbejde kronedes med det endelige tilsagn om flytning af en stor del af det nuværende fængselsområde, og overgivelsen af arealer og bygninger til et

varigt minde om, hvad der var foregået der på stedet.

Men også i det almindelige politiske arbejde i Tyskland deltog Herbert Schemmel med ildhu, dygtigt bistået af Ruth, der trofast fulgte ham overalt, hvor arbejdet førte ham hen. Det er ikke mindst derfor, at mine tanker i disse dage går til Ruth, der selv som gammel fange har haft forståelse for Herberts arbejde. Der er ingen tvivl om, at hun af alle kræfter vil søge at fortsætte Herberts arbejde for fred og demokrati.

Personligt er jeg ikke i tvivl om, at jeg kan takke Herbert for, at jeg nåede hjem igen, idet han på et kritisk tidspunkt formåede at få mig flyttet til et lettere arbejde.

Det er derfor i ærbødighed og taknemmelighed, at jeg udtaler et »æret være Herbert Schemmels minde«.

*Hans Bøjlund
(60835)*

Læserbrev

Uden Klaus v. Münchhausens store arbejde, ville sandsynligvis kun amerikanere have fået erstatninger efter loven. Ham har det imidlertid kostet både stilling og hus, uden at han hidtil har fået nogen betaling, idet hele beløbet sendes direkte til ansøgerne.

Der er derfor oprettet en konto, hvorpå man ABSOLUT FRIVILLIGT kan indbetale et beløb, stort eller lille, så han kan se, vi værdsætter hans indsats.

Der er allerede givet tilsagn om bidrag fra enkeltpersoner og organisatio-

ner. Hvis du har fået 1. rate, eller når du får den, vil du kunne bidrage til, at han i det mindste kan skønne på de studenter, der har hjulpet ham undervejs, ved at indbetale et beløb på

Konto 4610 642 403 i Danske Bank, Aabenraa (reg. nr. 4610)

Tak.

*Steen Lykkeberg
Hans Bøjlund
Julius Berndt*

ANNONCE

TERROR
KRIG
FRED
I DET TYVENDE ÅRHUNDREDE

Bød Danmark nazisterne velkommen d. 9. april 1940?

2 ud af Aage Staffe

DYNAMIT-AAGE SLÅR TIL IGEN!

Da Aage Staffe i en radioudsendelse et halvt årh. senere fortalte om aktionen mod Allways, ringede en kvinde ind og skældte ham ud, fordi der ved aktionen var baldret vinduer på en stor del af Vesterbrogade! Nu slår Aage igen et slag i bolledejen – nu ligger sprængstoffet bare i ordene: I serien *Terror - krig - fred i det tyvende århundrede* fortæller Aage Staffe (f. 1925, alias BOPA-sabotøren Lille John) i 9 bind om begivenhederne op til 2. verdenskrig, om besættelsestiden, retsopgøret og mulige veje til fred. Forlaget STEP 2002-03. Stort format, ill. Ca. kr. 150,- pr. bind.

Et tilbud til dig og vore efterkommere! Bestilles hos boghandleren eller Aage Staffe 46731724. www.aage-staffe.dk

PROGRAM

Frøbjerg Baunehøj 5. maj 2003

Kl. 18.30: Hjemmeværnets Brassband Fyn musicerer under ledelse af Kai Nielsen.

Kl. 19.00: Fanerne føres til mindesmærket (faneborg). Skovrider Søren Kirk Strandgaard, Fyns Statsskovdistrikt byder velkommen.

Fællessang »En lærke letted«.

Frøbjergtalen v/borgmester Lars Kr. Pedersen, Aarup Frihedsbudskabet.

Brassbandet spiller »Danmarks frihedssang«.

Modstandsbevægelsens tale v/redaktør Kaj Christensen.

Kransenedlæggelse, »Last Post«, Fællessang »Altid frejdig«

Pause - private buketter kan lægges, fotografering m.v.

Fællessang »I alle de riger og lande«.

Hjemmeværnets tale v/ ?

Overrækkelse af hæders- og anciennitetstegn til personel af Hjemmeværnet v/ chefen for Hærhjemmeværnsdistrikt Nordvestfyn, major Peter Holst-Hansen.

Fællessang »Det haver så nyligen regnet«.

Afslutning v/ formanden for Frøbjergkomiteen, amtsrådsmedlem Carsten Abild.

Hjemmeværnets busser sørger for transport fra plads til højen.

Mindelunden i Ryvangen den 4. maj 2003

Der er lagt følgende program for dagen

Kl. 10.00

lægger elever fra Bispebjerg skole blomster på hver enkelt grav.

Kl. 19.45

vil Hjemmeværnsregion VI spille.

Kl. 20.00

byder formanden for Kammeraternes Hjælpefond velkommen. Zahles kor synger fædrelandssange.

Tale af tidligere socialminister Karen Jespersen. Derefter spiller musikkorpset endnu engang og koret synger, inden mødet afsluttes. Og alle forener sig med kor og musikkorps i sangen »Altid frejdig«.

**Højtideligheden arrangeres af
Kammeraternes Hjælpefond.**

SAMMENSLUTNINGEN

Københavns Rådhus den 9. april 2003

Højtidelighed for Danmarks Besættelse kl. 11.55

HJV/ Harry Henriksen

MINDEGUDSTJENESTE

Helligaandskirken - 5. maj 2003 kl. 17.00

58 året » For frihed og fred i Europa«

Præludium	Der spilles »Kongernes Konge«. Herunder føres fanen ind i kirken.
Salme	»Vor Gud, han er så fast en borg«.
Læsning	Esajasbogen kap. 9,1-6.
Solo	»En lærke letted«
Salme	»Alt står i Guds faderhånd«
Prædiken	Sognepræst Leif G. Christensen
Salme	»Mægtigste Kriste«
Postludium	»Prins Jørgens March«

Fanen føres ud.

Vi følger fanen ud til monumentet for »Den ukendte KZ-fange«.

Kransenedlæggelse ved major Niels Elsborg.

Bøn	»Fader vor«
Salme	»Altid frejdig når du går«
Trompet	»Retræten«

H.J.V. / Harry Henriksen

RUNDE DAGE

Ved Anni Mørk,
Damms Teglgård 30, 2. mf.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

En forsinket lykønsning:

14. marts

Gunner Mølholm, 75 år
Birkholmvej 21, 2720 Vanløse

15. april

Svend Aage Holm Sørensen, 90 år
El Pinzon Real, Apt. 3
Guadalmina
E 29670 San Pedro de Alcante
Spanien

16. april

S.Å. Sørensen, 90 år
Nørrebrogade 27, st.tv.
7000 Fredericia

17. april

Arne Bach, 80 år
Cort Adlers Gade 4
9000 Aalborg

21. april

Anna Jensen, 80 år
Kallemosen 7
6200 Aabenraa

S.E. Dons, 85 år
Viaduktvej 7, 4
7000 Fredericia

Helge Marcher Jørgensen, 85 år
Sdr. Vildstrupvej 100
6000 Kolding

24. april

Jutta Eriksen, 75 år
Flintager 3, Tjørring
7400 Herning

Elena Hougård, 80 år
Kongenstræde 30B, st.tv.
7000 Fredericia

02. maj

Anker Jacobsen, 80 år
Æblehaven 154
4000 Roskilde

05. maj

Thorvald M. Pedersen, 75 år
Otiumvej 17, 1MF
9000 Aalborg

Gerda Troelsen, 80 år
Sjællandsgade 18
9000 Aalborg

06. maj

Karen Thomsen, 75 år
Fyensgade 12
9850 Hirtshals

07. maj

Helge Lorin Rasmussen, 80 år
Granparken 111
2800 Lyngby

Lillian Rasmussen, 80 år
Granlien 65
9000 Aalborg

08. maj

Aksel Hansen, 80 år
(Buchenwald)
Rødhættevej 1
9400 Nørresundby

12. maj

Hanne Grønnebæk, 80 år
Rosenvænget 77
6230 Rødekro

Elly Nielsen, 70 år
Lumbyesvej 6, 95
7000 Fredericia

22. maj

Kirsten K. Madsen, 85 år
Strandvejen 5
5960 Marstal

30. maj

John Overby, 85 år
2507 Overlands Passage Capel Hill
N.C. 27516 USA

01. juni

Tage Houlberg, 80 år
Akasievej 1
9230 Svenstrup J

En læser gør opmærksom på, at billedet på side 6 i Nr. 1 er fra en engelsk krigsgrav, IKKE en amerikansk. Det ses efter sigende på korset.

Redaktionen

Verdens mindedag 27. januar

Den 27. januar havde udenrigsministeriet inviteret til deltagelse i Auschwitz-mødet på Københavns Rådhus. Det var første gang, Danmark officielt deltog i den internationale højtideligholdelse af denne dato, der dels er opkaldt efter den dag, hvor Auschwitz-lejren blev befriet, dels kaldes Holocaustdagen, men som tænkes fortsat i årene fremover som et minde om alle former for folkekrab og som en opfordring til at arbejde mod nye gentagelser.

Rådhusalen var fuldstændig fyldt af en blanding af gamle modstandsfolk og unge repræsentanter for skoler og pårørende til ofre for folkekrab.

Der blev givet gribende beretninger fra Theresienstadt, fra Rwanda og fra Kosovo og hver beretning blev omsluttet af fuldstændig enestående kulturelle indslag.

Det blev en stor oplevelse for deltagerne, ikke mindst da en 16 årig elevformand fra Albertslund anmodede de tilstedeværende politikere om at sørge for, at ungdommen fik en væsentlig bedre historieundervisning end tilfældet er i dag.

Det var en grebet forsamling, der konstaterede, at sådan en aften oplever man sjældent.

DMJ

Taksigelse

Tak for venlig opmærksomhed ved Emmy Eskildsens bisættelse den 25.01.2003.

Familien

Stalingrad

– begyndelsen til enden

Det er en bemærkelsesværdig kendsgerning, at næsten nøjagtig på 10 års dagen for Hitlers magtovertagelse den 31. januar 1943 startede begyndelsen til den uafvendelige afslutning på nazidiktaturet. Det varede ganske vist endnu næsten 30 måneder, før den betingelsesløse kapitulation blev gennemtvunget. 30 måneder med mord, ødelæggelser og lidelser. Men det kunne ikke hindre det i begyndelsen af 1943 indledte sammenbrud af Det 3. Rige. Netop derfor mindes verden, som dengang, slaget ved Volga, kampene ved Stalingrad.

De var forbundet med storhedsvanvid, men også med visse fejl hos naziregimet. Hvilket nogle af nutidens magthavere i verden burde holde sig for øje, når de tilsyneladende, ganske vist under andre betingelser, men alligevel sammenlignelige, er ved at gentage.

Det begyndte allerede i 1941. Efter 2 år af 2. verdenskrig troede Hitler og hans generaler åbenbart, at "lynkrig" var det fornemste tegn på deres militære kunnen.

Overfaldet på Polen, okkupationen af Danmark og Norge, indmarchen i Holland, Belgien og Frankrig, alt havde i løbet af få uger ført til det ønskede resultat. Til de overfaldnes kapitulation, til besættelse af territorier, til udplyndring og brutal undertrykkelse af befolkningerne. Det forledte Berlins magthavere til den slutning, at også overfald på Sovjetunionen lynhurtigt og først og fremmest med tab for de overfaldne ville føre til resultat. Ikke mindst på grund af tricket med "ikke-angrebspagten" fra 1939, der kunne fremkalde overraskelses-effekt.

Det syntes at fungere i startfasen. Fremstødet mod Leningrad frem til Moskva og i Ukraine lignede de forudgående overfald, indtil de hurtigt dannede frivillige korps begyndte at yde modstand, som ikke havde været mulig i de andre lande. I tiden fra januar til midt i september 1941 lykkedes det at besætte det vestlige Rusland, at indslutte Leningrad og støde frem til Krim. Men offensiven midt i september mod

Moskva kostede så store tab, at det ikke lykkedes at indtage Moskva. Slaget om Moskva endte med uforlignelige resultater for den røde arme. Det tvang de fascistiske tropper til at trække sig 400 km tilbage. Ca. 50 tyske divisioner blev slået i stykker. Værnemagten tabte over 120.000 mand.

Kunne det bringe den nazistiske ledelse til fornuft? Desværre ikke. Til ulykke for millioner af mennesker. Det fortsatte i foråret 1942. Betingelserne var helt andre end forudset. I begyndelsen af december 1941 trådte USA ind i krigen, så Hitler også erklærede USA krig. Derefter og efter slaget om Moskva var værnemagten ikke mere i stand til at gå til offensiv over hele fronten.

Trods det, at vestmagterne endnu ikke åbnede den ønskede 2. front (og det må man tænke på) kunne værnemagten benytte sommeren 1942 til at koncentrere den største del af deres styrker og antallet af divisioner til 237 på østfronten. Så kom ordren til at stoppe foran Moskva og fortsat belejring af Leningrad for at gennemtvinge et gennembrud til Kaukasus. Størstedelen af tropperne blev således tildelt sydfronten. I Wolfsschanze (hovedkvarteret) troede man at kunne komme i besiddelse af en absolut nødvendig forudsætning for en sejr: Ukraines hvede og Kaukasusolien. De skulle styrke den allerede stærkt belastede krigsøkonomi, således mente man at kunne hæve den stærkt angrebne kampmoral hos tropperne.

Først så det ud til at lykkes. Fremgangen ved Stalingrad kom i gang. Men det heltemodige forsvar af den næsten totalt ødelagte by mellem september og november 1942 tvang til radikale ændringer i situationen.

Næsten 300.000 tyske soldater blev indesluttet i Stalingrad. Skønt situationen var katastrofal og ethvert undsætningsforsøg mislykkedes, og Sovjetarmeen havde adskilt kedlen i 2 dele, så fortsatte 6. arme i Stalingrad og 4. panserarme i Kaukasus på Hitlers befaling. Efter at kulden satte ind og efter håbløs modstand kapitulerede feltmarskal Paulus' 6. arme den 31. januar 1943 og 4.

panserarme den 2. februar. Kun 90.000 tyske soldater kunne forlade Stalingrad levende. De blev taget til fange.

Den tyske overkommando burde have kunnet forudse det, men man ville og måtte det åbenbart ikke. Det afgørende skridt mod krigen afslutning og fordrivelsen af aggressorerne var taget.

Antifa nr. 1/2003

DMJ

Sentenser

Når demokratiet kæmper mod despotiet burde resultatet være klart. Det er imidlertid ofte uklart.

Kaj Christensen

Krig kan være nødvendig. Et nødvendigt onde - eller gode. Aldrig retfærdig.

Kaj Christensen.

Hvis løgnen sættes ind i et system kan man overbevise mange. - Om løgnens sandhed. Dog ikke alle - det er sandheden!

Kaj Christensen

Det er folkets egen bestemmelse - og mod, at fjerne en despot. Lidt hjælp udefra skader dog ikke - altid.

Kaj Christensen

Af alle ismer har materialismen gået sin sejrsgang, helt hjerteløst. Hvad bliver følgen?

Kaj Christensen

Søndagskaffen fik lov at stå urørt

Tyskerne satte tre fly - og tre piloter - til, netop som Familien Danmark hyggede sig en vinter-søndag i 1945

I januar 1945 var den tyske krigsmaskine ved at gå i spåner.

Mod øst og vest var Nazi-Tyskland trængt, og 14. januar kom lidt af et russisk gennembrud på den østlige front. Her stod voldsomme kampe omkring Warszawa, Polens hovedstad.

Russerne var i gang med en knib-tangsoperation.

Lykkedes det, ville tyske styrker blive klippet over. Og dermed afskåret.

14. januar 1945 var en søndag.

Andetsteds, nemlig i Danmark, på Bakkegården i Skrødstrup syd for Mariager Fjord, var søndagshvilen faldet over familien Domino.

Ved 15-tiden satte familien sig til bords for at nyde eftermiddagskaffen på Bakkegården.

... Det skulle vise sig, at kaffen kom til at stå urørt.

I det samme lød en underlig summen fra luften. Den kom nærmere. Med eet fyldtes luften af larm.

Ægteparret lod kaffe være kaffe. Styr-tede ud. Nåede at se et fly gå i jorden 3-400 meter fra Skrødstrup-skoven.

Flyet ramte et markskel. Blev kastet tilbage. Eksploderede.

Da eksplosionen kom, valgte Svend Domino at vende om. Han underrettede tyskerne, indkvarteret i forsamlingshuset i den nærliggende landsby Skrødstrup.

Herefter blev området spærret af.

Men det var løgn

Tyskerne fortalte, at det var en engelsk maskine, der var styrtet ned, men det troede hverken Domino eller andre på.

Da der blev stille omkring, listede Domino over og så flyet.

Efter en dag eller to fjernede tyskerne fly og mand.

Afspærringen ophævedes

Det betød, at mange nysgerrige dukkede op. Rodede og regerede i jorden - og tog det, der kunne bruges.

Det meste kunne bruges, - for der var mangel på alt.

Flystyrtet ved Skrødstrup fik et andet, tragisk aber-dabei.

En af de nysgerrige var dansker. Hed

Kristian Kristiansen.

Han og en kammerat rodede godt og grundigt i jorden, hvor flyet var endt.

De fandt spændende ting.

Kristiansen sikrede sig noget. Det viste sig at være granater. Ueksploderede granater, forstås - !

Kristiansen slæbte dem hjem. Her kunne de nok finde anvendelse, for manden var ivrig jæger og manglede ammunition.

Flæsk og løgsovs

Den følgende lørdag, 24. februar, var der flæsk og løgsovs til familien Kristiansen i Sem, - men ingen fik noget at spise den dag.

Netop som der blev sagt værsgo, lød et drøn i huset: En granat var eksploderet.

Kristiansen, som havde siddet og rodet med granaten, fik fingrene på højre hånd revet af. En søn, der sad ved siden af, rantes af en saks.

Dele af saksen borede sig ind i drengens ene lunge, men ramte også øjet.

Begge blev hårdt kvæstet ført til syge-

Et fly af samme type, Messerschmitt Bf 109, som styrtede ved Skrødstrup i januar 1945. Foto udlånt af Jørgen Toubro

huset i Randers, men transporten var mere end vanskelig.

Det havde sneet godt. Den benzin-drevne ambulance fra Hobro havde mere end svært ved at komme gennem snemasserne og et par gange undervejs sad ambulancen fast.

Ryddede op, men...

Ulykken ved Skrødstrup satte gang i alle kræfter, bl.a. hos William Hansen i Skrødstrup.

Det var på hans jord, det tyske fly var styrtet.

William Hansen henvendte sig til amtmanden i Randers. Bad så mindeligt om, at jorden blev gravet mere end grundigt igennem, så alt, hvad der var farligt, blev fjernet.

Herefter dukkede CB'ere fra Aalborg op. De gjorde, hvad de kunne. Ryddede op.

Alligevel lykkedes det i 1983, en kold januardag, for fly- og lokalhistorisk interesserede at genfinde det gamle, tyske fly.

Med metaldetektor gennemsøgte området, og efter få minutter vrimlede overjorden med ting og sager.

Flyet var genfundet efter 38 år i Moder Jord. Og efter at historien var gået i glemmebogen.

To andre fly styrtede også

Historien om det tyske fly ved Skrødstrup fik - på anden vis - også et efterspil. Den er her: I 1998 fik denne artikels forfatter en henvendelse fra Flyhistorisk Selskab i Billund.

Selskabet søgte oplysninger om ned-

styrtningen ved Skrødstrup.

Havde man dem, kunne man sætte sagen på plads i arkivet.

Fortælle alle, der gad lytte, den fulde historie om ikke eet, men om tre tyske fly, der 14. januar 1945 var undervejs fra Værløse mod Stavanger i Norge. Her skulle flyene indgå i Jagdgeschwader V.

Rejsen skulle gå via Aalborg, hvor tyskerne havde "fornøjelse" af flyvepladsen (West), ikke mindst som springbræt til styrkerne i Norge.

Alle gik til

Det skulle vise sig, at ingen af de tre fly nåede frem. Alle tre faldt ned - ! alle tre tyske piloter dræbtes - !

Historien hang sammen med, at flyene fløj ind i dårligt vejr (tåge) over Jylland. Alle tre piloter mistede orienteringen, og med den tids manglende tekniske/elektroniske hjælpemidler gik det galt.

Tragisk galt.

Piloterne fløj rundt på må og få, mens benzinnålen langsomt bevægede sig den forkerte vej...

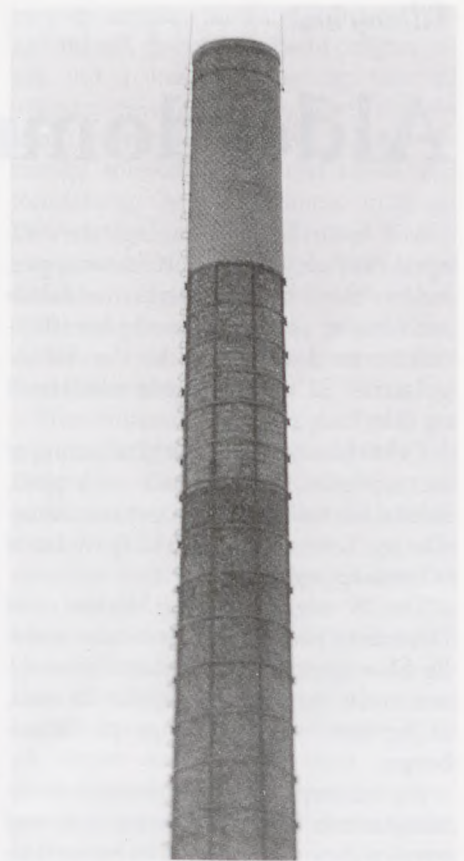
Piloterne var formentlig tidligere bombepiloter under uddannelse til jagerpiloter.

Ramte Aalborg-skorsten

Kl. 15.30 fandt styrtet sted ved Skrødstrup.

Omkring en halv time senere blev en af Aalborgs høje skorstene - den ved tekstilfabrikken - ramt af et fly under indflyvning.

Toppen af skorstenen knækkede og faldt ud til siden, men blev hængende.

Skorstenen ved Aalborg, ramt af et fly, tysk. Efter krigen genopbyggedes det mellemste stykke - det ses tydeligt. Det øverste stykke kom til senere.

Skrødstrup-flyet førtes af Alfons Kolbe, 22 år. Han er begravet i den tyske kirkegård i Frederikshavn. Foto Jørgen Toubro

Flyet faldt ned i et ubeboet område, og piloten var i live, da Falck-folkene nåede frem. Han døde senere af kvæstelserne.

Et kvarter senere, omkring 16.15, indtraf det tredje flystyrt ved Aalborg.

Flyet styrtede på Birkevej.

Her blev et hus ramt, og dele af flykroppen kurede hen ad vejen.

Piloten dræbtes. Det samme gjorde en lille, dansk dreng, apotekerens søn. Han rantes af dele af det styrtede fly.

En dansk nazist i området optrådte med pistol og "passede på", til tyskerne kom med ambulance, kranbil og andet.

Piloten, der omkom ved styrtet nær Skrødstrup, var gefreiter Alfons Kolbe, 22 år.

Han blev sammen med de to andre begravet på Frederikshavn Kirkegård 22. januar 1945.

Alle tre tyske fly var af typen Messerschmitt Bf109G-14. Dem byggede tyskerne over 34.000 af.

Mere end 100 gik til på dansk luftområde.

... og den søndag eftermiddag tre stk. Den ene netop som en familie syd for Mariager Fjord satte sig til eftermiddagskaffen.

Jørgen Toubro

Alderdommen rummer hele livet

Mit hjem blev beslaglagt den 10. april 1940 af tyske besættelsestropper, laden blev belagt med mandskab med heste, stuehuset med oberstløjtnanten med oppasser, det var betingelserne! Så vil man gøre modstand og ikke bare se til.

I 1943 blev jeg indkaldt til aftjening af værnepligten, det passede mig godt, måske kunne jeg lære noget om, hvordan jeg kunne medvirke til fjernelse af »Græshoppeplage«?

Den 29. august 1943, også kaldet en af Danmarks bedste dage, hvor der endelig blev gjort op med besættelsesmagten, endte for mit vedkommende med, at jeg blev tysk krigsfange på »Kronborg«.

Jeg husker i den forbindelse kommandantens (Oberst Råbyes) tale ved parolen dagen i forvejen. Det bliver ikke en 9. april igen, nu skal der kæmpes! Han forventede, at alle gjorde deres pligt. Og så gav han den forholdsordre: Der må ikke skydes, før man bliver beskudt! Min afd. Jydske flyverafdelings 2. eskadrille, havde vagten på kasernen, alle øvrige afd. var rykket ud i forberedte stillinger. Nu sad jeg så her fastspændt på min kanon med forsyner og hjælper og tænkte på denne ordre, hvis jeg blev beskudt? Måske dræbt? Kunne jeg jo ikke skyde og forsvare mig. Så jeg besluttede selv at afgøre, hvornår jeg ville skyde.

Der var udsat marinesoldater fra Danmarks dengang største krigsskib, Artilleriskibet »Niels Juel«, på flagtårnet over kasernen. De sad til afsoning efter de sædvanlige skærmydsler, der som regel opstod på byens forlystelsessteder mellem dem og landsoldaterne. De meldte nu om, at der kom fly i luften mod kasernen. Så jeg forberedte mig, jeg ville trykke håndtaget i bund, når de viste sig. Nu var vi jo ikke vant til den slags. Til daglig sigtede vi på dem, når vi var på øvelse, men da fløj de på vel ca. 1.500 meters højde? Nu kom de ind over kasernen 10-20 meter over taget. Det drejede sig om sekunder. Det var nu ikke kasernen, de var ude efter, men »Niels Juel«, som de beskød, den var lettet i et forsøg på at nå svensk område. Da det blev angrebet, satte kaptajnen det på grund, men de forsvarede sig, det kostede seks dræbte.

På kasernen kom der meddelelse om,

2. Eskadrille.
Holbæk, den 4/9 1943.

Nr. 225

Til Fru Gaardej-erske D. Bruun,
Lustrup, Jylland.

Eskadrillen, meddeler herved, at Flyversoldat Nr. 407/43 Hans Schack Bruun den 29/8 1943 er bortgaaet fra sin Afdeling og ikke senere vendt tilbage.

Hans personlige Ejendele vil blive tilsendt saasnart Forholdene gør det muligt.

Eskadrillens chefs meddelelse til min mor, efter begivenhederne 29. august 1943, hvor jeg var i Holbæk, men blev tysk krigsfange på »Kronborg«.

at den danske flåde havde sænket sine skibe, og at der var kampe i København og Næstved. Hurtigt efter kom meddelelse om, at kampene skulle indstilles, så yderligere blodsudgydelse kunne undgås. Afdelingerne skulle trækkes ind på kasernen, og vi skulle blot vente på tyskernes ankomst. Der blev nu indsamlet bundstykker fra våbnene, hvorefter de blev kørt til havnen og sænket der, ligesom en del håndvåben blev rakt over muren til civilbefolkningen. Da sagde en af mine soldaterkammerater, at når der som nu er krig, og man er soldat, så har man pligt til at forsøge at flygte! Det gjorde vi så, men blev pågrebet ved Øresundskysten og indsat som tyske krigsfanger på »Kronborg«. Senere i Sandholmlejren hvor det forlød, at vi skulle sendes til østfronten, som kanonføde foran »Frikorps Danmark«, men heldigvis blev det til hjemsendelse, hvor jeg straks indtrådte i modstandsbevægelsen i »Gerlevgruppen i Ribe«.

Jeg blev arresteret af Gestapo den 2. juni 1944, hvor jeg blev ført til gruppens våben og sprængstofdepot syd for Hviding st., hvor jeg blev tvunget til at op-

grave maskinpistoler, sprængstof m.m., og Gestapo sagde, at der manglede flere maskinpistoler! De vidste åbenbart, hvad depotet indeholdt. Hvis ikke jeg fandt dem frem, ville jeg blive skudt, da der var dødsdom for at være i besiddelse af den slags. Den dansktalende Gestapomand var måske da årsag til, at de ikke skød mig. Mor havde ved min anholdelse nævnt ham ved fornavn, så måske var det dårlig samvittighed? Jeg fik igen håndjern på og ført til bilen, derefter til Ribe, hvor de uden held forsøgte at finde gruppemedlemmer. Så kørte de mig til Højskolehjemmet i Esbjerg, som da var Gestapos hovedkvarter, undervejs måtte jeg sidde med de håndjernbelagte arme over hovedet, mens de forlangte at jeg skulle synge for dem. Det skulle være »Vi kommer lige fra Svendborg af«, de var tilsyneladende i højt humør over deres vellykkede aktion. Jeg konstaterede, at der var flere af Gerlevgruppens medlemmer, som var der.

Jeg kom i forhør, men under et af dem kom der en soldat ind og sagde et eller andet, hvorefter der blev travlt. Det var

meddelelse om invasionen. Vi blev ført til en lastvogn, som kørte til Kolding arrest, hvor der kom flere fanger med, og turen gik til Husmandsskolen i Odense og videre til Vestre fængsel.

På det tidspunkt foretog besættelsesmagten mange henrettelser. Natten mellem den 23. og 24. juni 8 mand af »Årsgruppen«, den 28. juni »Hvidstengruppen«, samme dag udbrød generalstrejken, som nok var årsagen til, at »Gerlevgruppen« undgik krigsretten. Der var ikke vand eller lys på fængslet, og vi blev i hold ført ned i de omliggende kolonihaver, hvor vi i opgravede render måtte forrette vores nødtørft. Jeg troede, at strejken var årsagen til vores redning. Men der tog jeg fejl. Hitler blev rasende. Best blev kaldt til skideballe i Berlin, hvor han fik påtalt, at de mange henrettelser blot skabte »martyrer«. Det var langt bedre at sende sabotørerne til de tyske KZ lejre, hvor de ville dø i løbet af ca. 2 måneder og det ville ikke vække større opsigt!

Samtidig forbød Hitler henrettelser i alle besatte områder. For mig betød det, at jeg den 17. juli blev ført til Horserødlejren til langt friere forhold end på Hotel Vestre.

Men det bedre varede kun til 12. august, hvor vi blev kørt til Helsingør og stuvet ombord på troppetransportskibet »Mars« og sejlet til Flensborg, hvor danske rutebiler kørte os til den nybyggede »Frøslevlejre«. Vi var 741 Gestapofanger, som blev de første fanger i lejren. Det danske fængselsvæsen, som stod for forplejningen i »Horserød« fulgte med og stod for forplejningen også i »Frøslev«. Ved ankomsten fik vi serve-

ret gule ærter med tilbehør, det vakte glæde. Vi skulle arbejde, men det blev nu mest til forskellige opdigtede arbejdshold. Besættelsesmagten forlangte, at Danmark skulle opføre lejren, efter tyske tegninger, så lovede besættelsesmagten, at der ikke ville blive ført danske fanger til tysk KZ lejre og fængsler. Noget de, som så meget andet, ikke overholdt.

Men efter nedskydning af en fange, blev vi ved ca. 5 tiden om morgenen den 15. september 1944 kaldt til appel på gangen, hvor navne på 196 fanger blev opråbt, deriblandt jeg. Det blev den første deportation fra »Frøslevlejren«, til tyske KZ lejre. Det blev »Neuengammelejren«, hvor jeg fik nr. 50.451. Jeg husker mit første indtryk ved ankomsten, hvor SS med hunde, råbende og skrigende jagede på os, der lå lejren med vagttårn og pigtråd omkring, og foran et bjerg, så stort som et hus, med fodtøj af alle mulige slags, som ingen mere havde brug for! Ved foden af bjerget kravlede der nogen personer, som åbenbart ledte efter noget brugeligt? Nu blev alt frataget os og vi fik et koldt brusebad, som udover de senere kolde afvaskninger i »Husum-Swesinglejren« blev mit sidste bad de næste 8 måneder. Vi fik noget gammelt tøj smidt i hovedet, så vi kom til at ligne »lazaroner«, derpå fik vi al hårvækst på kroppen fjernet. Jeg vil aldrig glemme, hvad jeg kom ud for af ydmygelser, elendighed og rædsler, men jeg husker også, hvordan begivenheder og tilfældige hændelser mange gange reddede mit liv, men det gav ar på både sjæl og legeme. Det blev slavearbejde. Den 26. september 1944

blev jeg sammen med andre danske fanger, iklædt de zebrastribede dragter, jaget ind i kreaturvogne og kørt til »Husum-Swesinglejren«. Det var en skøn efterårsdag, og jeg mindes de mange spærreballoner ved broen ved Rendsborg. Og nu gik det jo trods alt den rigtige vej mod Danmark. For værre end »Neuengamme« kunne det da ikke være? Transporten med ca. 1.000 fanger af forskellig nationalitet, deriblandt ca. 70 danske, men ellers flest hollændere.

Husumlejren viste sig at være en gammel krigsfangelejr med gamle falddefærdige barakker. Vi skulle grave pansergrave ude i marsken (Friservolden). Vi skulle gå til arbejdet, men det elendige fodtøj sled fødderne i laser, så det varede ikke længe, før vi måtte køres med den forbigående jernbane til Husum, hvorfra vi så måtte gå ud i marsken til arbejdet. Kapoerne udviste en brutalitet og dræbte flere fanger. Midt på dagen kom de så med spande (Kübel) med dagens suppe, hvor fangerne stormede til med deres skåle, konservesdåser o.l. Det skulle være kålroesuppe. Der var dog ingen roer i, dem havde lejrlæderen, Untersturmfører SS Hans Griem solgt til landmændene, for at skaffe penge til spiritus, han var aldrig ædru, og hvad gjorde vagterne, når »kryblerne« nåede ud i marsken? De sparkede til dem så indholdet flød ud og der lå så fangerne og søgte at slupre noget deraf. Da sagde Å. Rosenkjær til mig: Husk nu når du kommer hjem, at fortælle om, hvordan de (tyskerne) behandlede os! Lektor Å. Rosenkjær døde i Husum den 18. november 1944. Jeg har senere søgt at efterkomme hans ønske, idet jeg gennem 12 år, som daglig leder af »Frøslevlejrens museum«, har holdt ca. 4.000 foredrag, for skoler, foreninger m.fl., hver på ca. 1 time, ligesom jeg har skrevet bogen »På døds-march gennem Hitlers Tyskland«. I den første tid i Husum klarede vi danske os nogenlunde, vi var jo ikke underernærede, som de øvrige nationer, havde ikke så lang fangetid, ligesom vi havde fået god mad i »Frøslevlejren«, men i november mistede 9 danske fanger livet. Hvis man kom igennem en dag uden tæv var man heldig. En dag jeg forsøgte at afværge slag og holdt hænderne for, blev jeg ramt af et skovlskaft med tråd eller pigtråd på en finger. De nærmeste dage svulmede armen voldsomt op. Jeg forsøgte at arbejde med skovlen i albueleddet, for jeg ville ikke på sygeafdelingen. Var man ikke syg, blev man det der.

Men efter nogle dage blev jeg smidt

Dronning Ingrids besøg i »Frøslevlejrens museum 1980«, hvor jeg var daglig leder i 12 år og holdt 4.000 foredrag for skoler, foreninger m.m.

ind i en af de sædvanlige kreaturvogne blandt andre syge eller døende medfanger for at blive returneret til »Neuengamme« som uarbejdsdygtig, hvor jeg var så heldig at modtage min første danske Røde Kors-pakke. Med indholdet deraf lykkedes det mig at komme på »Revieret« og blive opereret og ud derfra igen, selvom rygterne fortalte, at den eneste udgang derfra var gennem røgen fra krematorieskorstenene. Jeg havde høj feber og kunne ikke spise af Røde Kors-pakken, en russisk medfange kom og tiggede. Gav jeg ham noget, så jeg

ham nok ikke igen, men der tog jeg fejl. Han gjorde rent i SS barakkerne, og kom med noget drikkeligt, samt nogle piller, hvoraf min urin blev rød og hjalp nok også på den »Rosen«, jeg også havde? Jeg kom fra sygeafdelingen ved juletid 44. Nu gjaldt det om at kunne blive i lejren, hvor jeg ville få en Røde Kors-pakke ca. hver 14. dag, hvorved jeg kunne opretholde livet, så jeg forsøgte at melde mig til »ligbæreholdet«, som på kærre kørte døgnets døde til krematoriet, hvor ligene blev stablet, idet de ikke kunne nå at brænde dem alle,

men min opererede finger sprang op, så jeg blev knipt væk. Så forsøgte jeg »vinduespudserholdet«, ja tænkt, det fandtes også.

Men så en nat kom et opbud af SS-officerer, og vi blev stillet nøgne op til udtagelse til arbejdshold. Da de nåede mig udbød de: Oh grosse dicke Däne skal med på arbejde. Sådan gik det til, at jeg den 22. februar 1945 kom på rullende kommando med 11 SS Eisenbahnbaubrigade.

Hans S. Bruun

Barske løjer i marts 1945

De mange indsigelser mod den fatale TV-udsendelse om tyske flygtninges kår i Danmark 1945 påpeger tydeligt udsendelsens komplette forfejlethed, så det må forundre, at virkningen på DR's producere har været så ringe, at de nærmest fremturer i deres vankundighed, som var den en slagplan med formålet at jorde fair play og retlinet historisk fremstilling af facts.

At fremføre vidner, som skulle tegne et i forvejen afgjort resultat, nemlig læge Lyloffs teorier og påstande, og kalde det dokumentation, er en demagogisk nedbrydning af demokratiske principper.

Der kunne som modvægt være bragt referater af flygtningeuttalelser (der er arkiveret i Frihedsmuseet og Oksbøllejren) med dertil passende illustrationer (evt. lånt i tysk TV!).

Følgende er referat og uddrag af brevveksling mellem 2 flygtningefamilier fra Masurien og Østpreussen (Kaliningrad, tidl. Königsberg). De var af skæbnen eller Wehrmacht anbragt henholdsvis i Danmark og i den engelske zone i Tyskland. Det drejer sig om to tidligere præstekolleger og deres familier. I det første brev (der forefindes 6 breve) beskrives oplevelser fra opbruddet i øst tidligt i 1945 og året ud.

Endnu en familie »er undsluppet helvedet i øst«, deres bil er brudt sammen, konen er endnu sengeliggende efter en svær difteritis, derfor afventes lazaretkørsel, denne er forsinket 24 timer; på grund af motorskade standses op undervejs, og de mister al bagage på nær 2

håndkufferter. En datter havde lige født sit 5. barn den 1. marts, og bedstefaderen (præsten) havde døbt det den 3. marts. Datteren og den nyfødte fik plads på lazaretvogn, det var en kreaturvogn, hvor hun lå i 5 døgn sammen med sårede og døende soldater, og de blev beskyttet. Datteren kom i Gotenhafen (Gedynia) med skib, hvor hun i 6 dage sad sammenkrøben uden pleje, indtil de nåede København.

Præsten og hans kone havde for-gæves søgt efter datteren i Danzig og Gotenhafen, men kom så selv, under voldsom beskydning, ombord på skibet »Deutschland«, som sejlede ud palmesøndag og nåede København langfredag. Præsteparret blev indkvarteret i Emdrupvejens skole (dvs. »den tyske skole«, som lige var bygget) på 2. sal. En dag, han stod ved vinduet, blev han råbt an af sit barnebarn, der havde fået øje på sin bedstefar, og datteren (med de 5 børn) og endnu en datter fra Rendsburg sluttede sig til familien.

Datteren med den nyfødte fik tyfus og lå 6 uger på sygehus og herefter yderligere 6 uger på grund af kramper fra underernæring og kalk- og vitaminmangel.

Under omflytningsvirvaret senere på året modtager de dels rygter, dels tidentider om de indkaldte sønner: én, som de frygtede død, meldtes levende, én var engelsk fange i Norditalien, én krigsfange i Göttingen, og endelig frygtede de, at én var ført til Sibirien.

Hen på året flyttede hele familien til en større lejr: flygtningene var nu samlede i færre og større lejre med op til 2.000

mennesker i hver, men, skriver han, sammenlignet med den ernæring, brevmodtageren får i Tyskland, så »går det os godt« -

»Fra april til november lå vi på gulvet på halm«, (dvs. på Emdrupskolen, det svarer til, hvad jeg så på Bispebjerg skole (GL), »men her (dvs. i lejren) er vi 8 personer i værelse med egne senge med halm«, han henviser til Det Nye Testamente, 2. Korintherbrev kp. 6 vers 9-10: »Vi er døende, men vi lever«.

Det andet brev beskriver tiden fra januar 46 til september 46. »Det går bedre her - end for mange i Tyskland«, »Vi har taget over hovedet og bliver mætte - får klæder og vask - ». Fruen er efter 4½ måned på specialafdeling på sygehus kommet »hjem« og helbredt for en ischias! - »trods alle mangler er jeg tilfreds«. Præsten fylder 75 år og fejres, han fortæller om kirkeligt arbejde og samarbejde med danske præster samt besøg af pastor Niemöller - »jeg tror ikke, man kan bo mere bekvemt og blive bedre plejet i hjemlandet« -

Datteren (med de 5 børn) har ligget 11 uger på sygehus, men er nu helbredt for kramperne. Præsten spørger sin kollega i Tyskland (det var en meget musikalsk familie (GL)), om han kan leve uden klaver og prædikestol? (de var midlertidigt bosat i en skole), og han tilføjer spøgende: »Man lærer efterhånden at give afkald som Diogenes i tønden«.

At det var barske løjer, er uden for enhver tvivl, men der skimtedes lys forude.

Grete Lorenzen

6-årig som arbejdsslaver

Nyskrivning af Dortmunds historie. »Westfälische Rundschau« skriver i en beretning om forskningsarbejdet omkring Tvangsarbejdere: Ifølge beretningerne måtte i Dortmund børn stå på kasser ved værktøjsbænken for at kunne udføre tvangsarbejde. På papiret blev de løjet ældre.

Erstatning

I september 2002 blev der bevilget en person til at gennemgå ansøgninger om erstatning. 1100 ansøgninger skulle bearbejdes i løbet af 2 år. Heraf er hidtil 450 bevilget.

Af ansøgningerne er 90 % fra Ukraine.

Citat fra Antifa - dec. 2002.

Slaget ved Ebro

På et sommermøde i Berlin har medlemmer af foreningen »Kæmpere og venner af den spanske Republik 1936-1939« fra Spanien, USA, Danmark, Israel og Holland besluttet at følge en invitation til at komme til Corbera, hvor slaget ved Ebro for 65 år siden vil blive mindet.

Antifa - dec. 2002.

Alt-Rhede

I februar-nummeret berettedes om Alt-Rhede, stedet der på en gang repræsenterer idyllen og rædslen. De videre forskninger bekræfter, at ca. 14.000 mennesker blev ofre for det harmløst klingende begreb Euthanasie. Gaskammeret er bevaret. Også her volder det vanskeligheder at komme videre med henblik på erstatninger. Man støder på opfattelser som »lad dog den tid hvile.«

Antifa - dec. 2002.

11.09

I Antifa - dec. 2002 erindres der om, at den 11.9.2003 altså i år er det 30 år siden præsident Salvador Allende blev myrdet i Chile.... 11.9. er tilsyneladende en skæbnsvanger dato.

Slavearbejdere, sigøjnere og romas diskrimineret

Formanden for centralrådet, Romani

Rose har beklaget sig til medlemmer af Forbundsdagen.

Sigøjnere m.v., der har siddet i koncentrationslejre, har krav på samme erstatninger som de øvrige ofre fra Østeuropa. Derfor beklagede han sig over, at de ved 1. rate kun har fået udbetalt 3.800 mod andre 5.000 .

Det er en uretfærdighed, som repræsentanterne for dette mindretal ikke længere kan acceptere. Klager skal ske til IOM.

Brandattentat mod »Museet for døds-marchen«

Antisemitter har øvet brandattentat mod museet og ødelagt en stor del af udstillingen. Derudover oversmurt museet med Hagekors og SS-runer. Det skete nøjagtig 10 år efter attentatet mod Mindestedet i Sachsenhausen. Også dengang skete det på aftenen før den jødiske nytårsfest.

Samtale med en KZ-kommandants datter

Nej, ingen i familien har nogensinde sagt et negativt ord om hendes far, fortæller Monika Göth. Den eneste var min bedstemor, der sagde, han må have huseret slemt i Polen. Der kunne ellers have været nok skrækkeligt at fortælle om Amon Göth, kommandanten fra Plaszow, kendt fra filmen om Schindlers liste. De polske dommere, der dømte ham til døden i 1946 for mordet på mindst 500 mennesker, kaldte ham »Legemliggørelse af det onde, en inkarnation af den bibelske Satan.«

Datteren er nu 57 år gammel. Hendes mor var Göths elskerinde, sekretær hos Schindler. Hun flyttede til villaen hos Göth og levede i luksus og blev opvartet af jødiske fanger. Datteren har endnu hendes ridestøvler. Matthias Kessler fra München, TV-journalist, interviewede datteren i 48 timer. I mange år fortalte hendes mor hende, at hendes far var faldet i krigen. Men engang sagde hendes bedstemor: Man hængte ham. Efterhånden gik det op for hende, at hendes far havde været en forbryder. Længe trøstede hun sig med, at han kun havde været lejrleder. Først i 1983 besøgte et filmhold fra BBC hendes mor i anledning af filmen og røbede sandheden. Samme aften begik hendes mor selvmord.

Monika fik et nervesammenbrud, da

hun så filmen. Hvordan lever datteren videre med en sådan far? Hun distance-rer sig fra ham med ordene: I det mindste har jeg medlidenhed med ham. Jeg tror, jeg altid har villet se ham som offer. *Uddrag af art. Frankfurter Rundschau.*

Tyskland har udbetalt 2 mia. Euro

Den tyske stiftelse »Erindring, ansvar og fremtid« har udbetalt 2 mia. Euro. Udbetalingerne sker løbende, siger formanden for stiftelsens kuratorium Dieter Kästrup.

Det lange tovtrækkeri om honorar for forliget med den jødiske samlekloge har afgjort, at advokaten Ed Fagan får 750.000 Dollars i honorar og 222.000 Dollars til udlæg, m.v.

Iflg. det østrigske Mahnruf nr. 1-2003.

NS-tvangsarbejdere: Der er endnu meget tilbage at gøre

Lothar Ewers, Kurator for stiftelsen »Erindring, ansvar og fremtid« er blevet interviewet af bladet ANTIFA Berlin og udtaler blandt andet, (jan. 2003)

Først de gode nyheder. Over en million tvangsarbejdere har hidtil fået udbetaling fra stiftelsen. Det er for mange, specielt i midt- og østeuropa, en stor hjælp. Det er også en præstation af stiftelsen og dens samarbejdspartnere. Men på grund af de begrænsede midler har det været nødvendigt at udbetale i rater. Det er grunden til, at der stadig står knap 7 mia. af de oprindelige 10 mia. Først når man har fastslået antallet af ansøgere, følger restbeløbet. Ingen har endnu fået den fulde ydelse. De 300.000, der endnu ikke er behandlet, er de mest komplicerede tilfælde. Mange er i bevis-nød. Nogle samarbejdspartnere er langt fremme, men mig personligt bringer IOM i Geneve specielle bekymringer. De er ansvarlige for f.eks. de ikke-jødiske fanger fra Tyskland. De råder over meget lidt erfaring og er absolut den dårligste organisation.

Hvornår vil alle fanger have fået udbetalt erstatning?

Nogle bliver færdige i første halvår 2003. Men fra IOM vil der med sikkerhed gå til slutningen af 2004.

Efter at have nævnt problemerne med de italienske soldater, omtaler han at formueforvaltningen har været meget uprofessionel, hvilket har kostet mi-

stede renter. Undertiden får man indtryk af, at formueforvaltning har betydning for de 3 store tyske banker. Samtidig er der endnu uafklarede spørgsmål med amerikanerne og med renterne af industriens andel af stiftelsen.

Er der sket noget med de planlagte Fonde?

Kuratoriet har oprettet 3 tyngdepunkter: Sammenkomster med tidsvidner, stipendier til efterkommere og hjælp til overlevende. Stiftelsen har fået mange henvendelser og kan med sine midler give impulser. Yderligere programmer er planlagt omkring mindesmærker og projekter mod højreorienterede. Men størrelsen heraf er endnu ikke færdigdiskuteret.

Citat fra Mahnruf, Østrig, januar.

Krigsforbrydere må betegnes som KRIGSFORBRYDERE

Filmproducenten (overlevende fra Holocaust) Arthur Brauner må kalde den forhenværende SS-Hauptsturmführer Erik Priemke krigsforbryder og masseorder. Landsretten i Nürnberg

har afvist Priemkes appelsag herom. Brauner beskylder i »Die Welt« Priemke, der er dømt som krigsforbryder til livsvarig fængsling, for at være medansvarlig for talrige gerninger, udført af SS.

Derved tog han som overlevende tydelig stilling til diskussionen om en benådning af Priemke. Priemke påstod, at der var tale om militære handlinger og folkeretlig retfærdiggjort.

Gæst i Oradour-sur Glane

Gerhard Leo, 79 år, fra 1942 medlem af den franske modstandsbevægelse har besøgt en udstilling om »Udlændinge i den franske Resistance«. Det dokumenteredes, at mere end 1.000 mennesker fra 60 lande deltog i Resistancen. 300.000 har besøgt udstillingen. Han var udvalgt hertil, fordi han som tysk partisan kæmpede mod SS-Division »Das Reich«, som bl.a. begik den grusomme forbrydelse i Oradour. Under besøget talte han for 10 skoleklasser. I Limoges talte han for 120 personer. Fortiden er meget levende for de unge. Den spiller langt større rolle end

i de tyske skoler. Hvert år afholdes stilkonkurrence i skolerne om modstandstiden. Titusinder af elever deltagere. De unges reaktioner på de forskellige forbrydelser var det, der gjorde størst indtryk på mig. Den store udstilling om begivenhederne den 10. juni 1944 indledes med en dagbog, skrevet af lærerinden Denise Bradet. Hun skrev i 1941: Man må ikke sidestille barbari og Tyskland. Man må læse tysk litteratur for at kunne skelne mellem det udødelige Tyskland og »herskerne i en periode«.

Man må huske på de navne, der giver håb: Thomas Mann, Bertolt Brecht, Heinrich Mann, Anna Seghers, Leon Feuchtwanger, Villi Bredel, Emil Ludwig, Erwin Kirssck, Eric Maria Remarque o.s.v. Alt det, der i Frankrig er virkelig fransk, måtte disse eksil-tyskere lære at kende og at forsvare. Sådan begynder bemærkelsesværdigt udstillingen om tyske SS-forbrydelser. Det forklarer måske, hvordan tyskere kan blive budt velkommen på dette sted, hvor tyske forbrydelser foregik.

Oversat af DMJ

Pressemeddelelse blev udsendt til de 5 største aviser

Een omtalte meddelelsen – delvis!

Til DR kommentar og Søren Lindberg

»Kun en tysker«

Jeg/vi synes, at DR og Søren Lindberg skulle skamme sig over den ensidige beretning om tyske flygtninge og deres ankomst og modtagelse i Danmark.

På intet tidspunkt spurgte man sig selv eller analyserede baggrunden for, hvorfor danskerne den gang reagerede, som de gjorde.

Flygtningene kom til Danmark, hvor besættelsen havde bragt landet i en sørgelig tilstand med mangel på mange daglige fornødenheder og medicin. De ankom i marts måned 45.

Tyskerne fortsatte stadig med forfølgelse og arrestation af danske modstandsfolk.

Familier og venner til de danskere, som befandt sig i tyske KZ-lejre, levede

stadig i uvished om fangernes skæbne. Så sent som i april myrdede man modstandsfolk på Roskildevejen og henrettede modstandsfolk i Ryvangen.

Det var ikke danskerne, der startede krigen og overfaldt sagesløse befolkninger. Det var ikke danskerne, der hylkede Hitler og værnemagten for dens store »sejre«, så længe det gik den vej. Det var ikke danskerne, der skabte flygtningesituationen. Den var skabt af dem selv. Det var ikke danskerne, der satte flygtninge i skibene uden de mest nødvendige levnedsmidler, medicin og lægehjælp.

Udsendelsen lider af mangel på belysning af baggrunden for, hvorfor den danske befolkning reagerede som den gjorde. Udsendelsen giver en skævhed i beretningen om det, der faktisk foregik.

Af hensyn til de danskere, der oplevede besættelsen og dens afslutning, af

hensyn til de gamle KZ-fanger, der endnu lever med de sår, de fik på lemme og sjæl, må der rettes op med en ny udsendelse.

Vi, der endte i KZ-lejrene mærkede ikke noget til nogen hjælpsomhed eller medlidenhed, som de tidligere flygtninge bebrejder den danske befolkning ikke at have givet dem.

Snarere vil vi kunne berette om situationer, hvor tyskere udviste en opførsel, hvor vi følte det, som om det var os, der havde bragt tyskerne i den situation, de befandt sig i, da krigen fik en vending.

Tænk alvorligt over, hvad det var I gjorde med den udsendelse og ret så op med en ny udsendelse.

På vegne af gamle modstandsfolk og på vegne af den danske befolkning

J.J.J. og M.H.N.

Klip fra aviser og blade

Politiken, mandag den 3. februar 2003

De historieløses fordrejning

Var de tyske kvinder så stakkels igen under krigen? Havde de ikke stemmeret i Det Tredje Rige, og havde de ikke fra nazismens begyndelse været begejstrede tilhængere af Hitler?

Krigsflytninge

Af Ester Henrius, pensionist

Søren Lindbjerg (SL) og Sten Jensen (SJ) fra DR Dokumentar forsvarer deres program »Kun en tysker« i Politiken (22.1.). De slutter deres indlæg med ordene:

»... om man kan gøre børn medskyldige i en diktators krigsforbrydelser. For faktum er, at de allerfleste civile flytninge var kvinder og børn«.

Kvinder og børn - selvfølgelig var børnene uskyldige, men kvinderne? SL og SJ må jo betragte alle tyske kvinder som umælede får. Mig bekendt havde kvinderne i Det Tredje Rige stemmeret, og fra nazismens begyndelse var de begejstrede tilhængere.

Dette er bevist i utallige dokumentarfilm, og blandt de grædende og jublende kvinder ville jeg have kunnet finde alle mine lærerinder på ferie fra min tyske skole i Riga og som deltagere i sportsfest i Breslau for udlandstyskere og med Hitler som den omsværmede, deltagende fører.

Ved skæbnens ugunst voksede jeg - som dansker - op i et baltisk-tysk miljø i Letlands hovedstad, Riga. I de tre randstater havde der i mange hundrede år boet ca. 60.000 tyskere med egne skoler, kirker og egne lukkede samfund.

Alle fulgte med begejstring udviklingen i, hvad de kaldte 'Det store fædreland'. 1. september 1939 gik Hitler ind i Polen.

Få dage efter kaldte han i radioen alle udlandstyskere »hjem til Riget«! Fra dag til dag lukkede min skole, og

frivilligt (de var alle lettiske statsborgere) drog de samlet og velorganiseret til Posen, en af tyskerne besat del af Polen. Til Danmark fik jeg glade breve om deres nye tilværelse.

Blot skrev Elisabeth, at det var lidt ubehageligt, at komfuret endnu var varmt efter de oprindelige beboere.

De 'oprindelige' beboere var vel allerede døde eller på vej til kz-lejrene, som sikkert var værre end de senere danske lejre.

Da så alt ændrede sig efter Stalingrads fald, flygtede disse tyskere nordpå sammen med østprousserne (der altid var blevet berømmet for deres patriotisme og troskab mod Hitler).

Til sidst endte de i Danmark, der var hærgnet efter fem års besættelse. Alle krigslejre er forfærdelige, og sørgeligt var, at så mange børn døde, men de kvindelige tyske fangevogtere i kz-lejrene viste ikke større barmhjertighed end de mandlige, jf. Irma Greese f.eks., så man savnede i DR's kommentar, at blot én af de medvirkende sagde: 'Vi bar også skyld'.

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende

Udokumenteret TV

Af Bjørn Svensson
Forfatter, cand.polit.
H.P. Hanssensvej 9
6100 Haderslev

Søren Lindbjerg og Steen Jensen har med forsvaret for deres TV-udsendelse om de tyske flygtninge, der kom til Danmark i 1945, gjort den skandaløse slagside endnu tydeligere. De løber nemlig fra sigtet med udsendelsen og drejer det nu til, at hensigten var at give flygtningene lejlighed til selv at fortælle om deres oplevelser på skyggesiden i det danske samfund. Men i virkeligheden var formålet jo at påvise, at det danske tyskerhad var skyld i deres lidelser.

TV-udsendelsen »Kun en tysker« indledte udtrykkeligt med at betone, at dette er historien om, hvordan Danmark behandlede de tyske flygtninge, så kvinder og børn kom til at betale prisen for danskernes tyskerhad, og børnene døde i tusindvis, fordi danskerne ikke ville hjælpe dem. - Da den blev præsenteret som en dokumentarudsendelse, måtte det altså være opgaven at dokumentere denne sammenhæng. Men på næsten alle områder savnes dokumentationen, ja, man har indtrykket af, at den bevidst skjules.

Lad os se på hovedpersonen, Dorothea Günther, hvis bevægende sorg over de to døde søskende skulle give de danske seere dårlig samvittighed. Familien blev evakueret fra Königsberg, og det må have været i januar 1945. Efter 2-3 måneders flugt med uhyggelige oplevelser, store strabadser og sult kom familien til Danmark. Omsider bliver det nu af Søren Lindbjerg og Steen Jensen oplyst, at det ene barn døde straks efter ankomsten, altså af årsager, der var

danskerne helt uvedkommende. I »Kun en tysker« blev dødsdatoerne ikke oplyst, men vi får nu at vide, at det andet barn først døde 24. oktober 1945. Skyldtes dets død så danskerne? Det er der ikke ført bevis for. Det var et spædbarn, der blev født 2. september, og det har som foster lidt under flugtens strabadser sammen med moderen, der i øvrigt efter Dorotheas oplysning blev meget syg. med andre ord har den familie, der skulle levere hovedbeviset, ikke dokumenteret noget som helst.

Heller ikke for det andet søskende-par, der døde, er der oplyst datoer og data, der kan godtgøre dansk ansvar. Det samme gælder massegravene på kirkegården i Blovstrød, forholdene på Nordisk Kollegium og i Høveltelejren. Faktisk var det tyskerne, der anbragte flygtningene i Høveltelejren, medens danskerne afviklede den som flygtningelejr hurtigt efter befrielsen.

Det er alene med hensyn til lægernes afvisende holdning over for flygtningene, at »Kun en tysker« har forsøgt en dokumentation. Men fremstillingen er et uforståeligt sammenrod, og Søren Lindbjerg og Steen Jensen løber selv sur i deres eget program.

Som udgangspunkt betragtede tyskerne flygtningene som Wehrmachtsangehörige, hvis anliggender skulle varetages af Værnemagten, der erklærede, at den selv ville bringe alting med. Da Værnemagten 10. marts kom i en akut nødsituation og anmodede lægerne om hjælp, begrænsede tyskerne på forhånd manglen til at gælde 10-12 dage, og de fik hjælpen, men den bortfaldt som bebudet 25. marts.

Sygehusenes situation blev klarlagt med et cirkulære fra indenrigsministeriet 28. marts, hvori det hed-

der: »De tyske myndigheder har erklæret, at patienter blandt flygtninge som absolut hovedregel vil blive henvist til indlæggelse på de tyske lazaretter, og at der således kun ganske undtagelsesvis vil blive spørgsmål om indlæggelse på dansk sygehus.« Det tilføjes, at undtagelserne gælder to grupper, dels hvor der er tale om visse særlige smittefarlige sygdomme, dels hvor øjeblikkelig lægehjælp er påkrævet for at afværge overhængende livsfare. Den sidste gruppe blev strøget i gengivelse i TV-udsendelsen. Det benægter Søren Lindbjerg og Steen Jensen, men duettens citat afslører, at den her tager fejl og forveksler sygehusenes nye retningslinier med lægernes nødhjælpsordning, der udløb 25. marts.

Skønt tyskerne dirigerede flygtningestrømmen til Danmark i strid med folkeretten, overtog Danmark ansvaret for de uvelkomne gæster ved Befrielsen og varetog det på en måde, danskerne kunne være bekendt. Der har været overgreb, javel, og det tog tid, inden man fik ordnet forholdene efter den kaotiske befrielsesperiode. Men generelt fik flygtningene en ordentlig behandling, der da også har afsat sig i mange tyske tilkendegivelser af taknemmelighed.

Det er en skandale, at DR TV har belyst dette komplicerede og ømfindige spørgsmål med et enøjet partsindlæg og i øvrigt præsenteret det kunststykke at levere en såkaldt dokumentarudsendelse, der gik uden om afgørende kendsgerninger.

Efter at Søren Lindbjerg og Steen Jensen har kompromitteret sig yderligere med deres forsvar for deres kassable udsendelse, er der dobbelt grund til at forvente afbigt fra Danmarks Radios direktion.

Dansk fjernsyn bragte denne udsendelse den 8. januar 2003

Hvilket medførte mange læserbreve og andre kommentarer, ledere i – næsten samtlige – danske dagblade. Vi har samlet alle, vi har kunnet »få fingre i«, men da mængden er stor, har vi fortrinsvis anvendt overskrifterne.

20.00 (TIV) DR-Dokumentar - kun en tysker
Tusinder af kvinder, gamle og især børn døde under kummerlige forhold i bevogtede lejre, da Danmark modtog op mod en kvart million civile flygtninge i 1945. Vi fortæller et sort kapitel i danmarkshistorien - et kapitel, der ikke kan læses i historiebøgerne.
Tilrettelæggelse: Søren Lindbjerg.
Vises i 16:9 format.
(3392).

Ensidig beskrivelse af tyske flygtninge

Næppe Hungersnød i Vesteuropa

Men store Vanskeligheder indtil Japan er slaaet

LONDON, Mandag. B.B. fra Reuter.

»Times« behandler i Dag i en ledende Artikel de Kendsgerninger, der er fremkommet under Forhandlingerne paa Levnedsmiddelkonferencen i den forløbne Uge, og skriver:

Stort set ser det ud til, at Vesteuropa, hvis Vejret bliver taaleligt i den nærmeste Fremtid, vil komme ud for store Vanskeligheder, men ingen Hungersnød, og at der er et berettiget Haab om, at Forholdene i 1946 paa ny vil gøre det muligt at øge den lokale Produktion. Dog bør man huske, at Østeuropas Behov endnu næppe kendes i sit fulde Omfang, og at Tysklands Evne til at brødføde sig selv først maa bevises i Praksis.

Først naar Krigen i det fjerne Osten er sejrrikt afsluttet, og hele Verden atter kan dyrke Jorden, vil man kunne begynde med at gennemføre Planerne fra Hot Springs-Konferencen om en almindelig Højnelse af Levefoden.

Reutertelegram fra 1945 der fortæller lidt om levnedsmiddelsituationen i Europa i efterkrigstiden.

Historieløst makværk

Forklaring mangler stadig

De danske flygtningelejre betød overlevelse

Tyske flygtninge fik tandlægebehandling

Flygtninge blev behandlet korrekt

DR manglede dokumentation

Kun en tysker

Danskerne var også mærket af krigen

Tvivlsom dokumentar

DR klipper efter for godt befindende

Svækket tillid til DR

Skulle danske læger springe for tyskerne?

Enøjet tysker-skildring

KOMMENTAR: »Kun en tysker« på DR TV fortalte om de tyske flygtnings skæbne i Danmark efter krigen. Udsendelsen har vakt voldsom debat, fordi den bliver beskyldt for at være ensidig. Og det var lige, hvad udsendelsen var.

“ Opgøret må aldrig ske ved at gå i den anden grøft og miste det objektive blik for de historiske vilkår, som rådede på det beskrevne tidspunkt. ”

Pligt til at se begge sider

Hvem har ansvaret?
Hvor er det godt, at TV-udsendelsen »Kun en tysker« ikke får lov til at stå uimodsagt. Tak til de mange, der har henvendt sig — alle der har oplevet den

Der var altså også tyske flygtninge, som var tilfredse

Flov mangel på viden

Falsk reklame i Danmarks Radio

DR har svært ved at indrømme fejl

Tyske flygtninge i danske KZ-lejre

Tyskerne skylder vi ikke noget

Tyskerne krævede lægehjælp

Betal erstatning til de tyske flygtninge

Enøjet TV-program

Døde børn af flødeskum?

TV-påstande om tyske flygtninge

God hukommelse

Den sørgelige sandhed om DR

Konfliktskyhed

Anden historie om tyske flygtninge

Dokumenteret TV

Kræv penge af Tyskland

Hvor er du?

Hvor er den stærke,
ægte varme,
der gror af
solidaritetsens
kraft og varme?

Du har selv svaret!
Lad os vide:
Hvor er du?
På de kolde eller
svages side?

Carl Scharnberg

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75.13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Kolding:
Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag 14-16

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:
Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:
Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Kragelundvej 29, 7080 Børkop,
tlf. 75 86 63 52.
Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73.
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.: Fmd.: Bruno Bøtker,
Paludan-Müllers Vej 63, 2. th., 8210 Århus V,
tlf. 86 10 28 48
Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
Egå, tlf. 86 22 29 48
Centrets adr.: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

AMALIENBORGKLUBBEN
Frank Zorn, Bernadotteparken 24,
4000 Roskilde, tlf. 36 70 04 02

BUCHENWALD-KLUBBEN

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl,
Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26
Kass.: Henry Jensen, Vestpieren 18,
9370 Hals, tlf. 98 25 18 56

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Værlose, tlf. 44 48 56 74
Kass.: Sallé Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350
Uggerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt,
Carlsbgade 5, 5000 Odense C, tlf. 66 12 79 08

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksminde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads
2, 1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF

I FRIHEDSFONDEN
Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGSHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDSLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejes af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N, tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
tlf. 86 22 40 46. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftlig senest den 1. februar.
Kegnæs: Kegnæs-huset ejes af Kammeraternes
Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele året.
7 senge. Flejmosen 6, Østerby, 6470 Sydals, tlf.
74 40 53 42. Ansøgningskema fås hos Aase
Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4,
9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31. Ansøgningsfrist
1. februar.